

Gaisā pakārti mirkli

- Ritas Blaževicas akvareļu izstāde Mirkļi kavējas Reiterņa namā

Rita Blaževica izmanto visas akvareļa priekšrocības – maigas krāsu pārejas, papīra pašizteiksmi un akvareļa vieglumu.

R. Blaževicas mākslinieces biogrāfija saistās ar pēckara posmā popularitāti iekarojušo akvarelistu Kārli Sūniņu, kas bijis autore pasniedzējs Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolā. Šķiet, tieši šā autora glezniecības kvalitātes ir iespaidojušas autori – K. Sūniņa akvareļi izceļas ar dzidrinātu caurspīdīgumu, kura estētikai mēģinājusi sekot arī R. Blaževica. K. Sūniņa caurspīdīgums balstās uz toņu kontrastu – piemēram, zaļš un blāvi zaļgans peoniju lapotnē un ziedos, bet R. Blaževicas darbu toņi ir samērā tuvināti, līdz ar to akvareliskais vieglums iegūst zināmu plānumu, vairāk tiek uzsvērtā plakne – turpretim K. Sūniņa kompozīcijas, pateicoties šiem meistarīgajiem kontrastiem, varētu nosaukt par telpiskām.

R. Blaževicas stilu varētu nosaukt par reālismu, taču īpatnējais veids, kādā autore traktē akadēmiskos principus, liek nedaudz sarauties. Klusās dabas ar traukiem ir nenoliedzami plašāk pārstāvētās kompozīcijas šajā ekspozīcijā. Dažādie uzstādījumi komplektēti no magoņu galviņām, krūzēm, pudelēm, grāmatām, svečturiem, mežģinīšiem, drapējumiem u.c. tradicionāliem Lietišķās mākslas vidusskolas objektiem, kuru pamatā ir primārās formas – kubs, cilindrs, lode. Tomēr šo formu konstrukcijas nedaudz šūpojas – elipšu attiecības priekšmetā ir veidotas tā, it kā pamatne būtu tverta no viena skatu punkta, bet augšējā mala – no cita (Klusā daba ar magonēm). Līdzīgu neizpratni izraisa perspektīvas traktējums – dažkārt priekšmeti tālākajā planā izzīmēti daudz precīzāk nekā tuvplānā, kas rada iespaidu, ka tālākās detaļas lec uz priekšu, bet tuvākās – slīgst atpakaļ (Klusā daba ar karafi).

Priekšmetu konstrukcijas deformāciju izmantojis savos darbos arī Vilis Ozols, tomēr viņa interpretācijā gleznu vispārinātais stils veiksmīgi sakrīt ar šo grozīto redzējumu. Taču Ritas Blaževicas cītīgais piegājiens klusajām dabām – rūpīga detaļu izsekošana, centrālā kompozīcija, reālisms – vedina domāt, ka autorei ir pietrūcis amatniecisko prasmiņu un zināšanu, un šajā it kā akadēmiski būvētajā ķermenī ir izveidojušās dažas sūces. Acīmredzamās nobīdes no akadēmiskā stila nav iecerē pamatotas, bet, ja tomēr ir, – atstāj nepārliciecināšu iespaidu.

R. Blaževicas akvareļus tonāli varētu nosacīti iedalīt divās grupās: gaiši pelēcinātie un sātīgi brūnganie. Tomēr, lai pie kuras grupas piederētu kāda no kompozīcijām, toņi tajā ir tik tālu harmonizēti, tuvināti, ka patiesībā zūd to atšķirīgā psiholoģiskā nokrāsa – ar aci uztveramā materialitāte. Piemēram, Klusajā dabā ar ķirbi ir gan zaļas, gan dzeltenas, gan rūsganas krāsas priekšmeti, taču brūnais tiem sitas cauri tik intensīvi, ka zūd pamatojums apstāklim, kāpēc vispār ir nepieciešams lietot vairākas krāsas.

Tradicionālā klusā daba mūsdienās, manuprāt, zaudējusi savu aktualitāti. Priekšmetu simboliskā jēga, kādu to uztvēra skatītājs padomju klusajās dabās, ir zaudējusi savu starprindu funkciju, taču pievērsties šim žanram ar visu formālo jaudu mūsdienu autori nav spējīgi. Klusā daba karājas un karāsies gaisā, līdz kāds tai atradīs patiesi argumentētu, laikmetīgu interpretāciju.